DE SOMNO

DE MEDICAMENTIS SOMNIFERIS

ET

DE NATURA HOMINIS IN SOMNO

DISSERTATIO

LAURENTII CAJETANI FABBRI

FLORENTINI.

LUCÆ MDCCLIII.

Typis Philippi Mariæ Benedini.

SUPERIORUM PERMISSU.

Omnino cenſeo non decere Naturaliſtam adeo eſſe ſolicitum, quid credatur, aut creditum fuerit; quàm quid re ipſa credendum ſit.

Boyl. de ipſ. Nat. Sect. prim.

Somni, & vigiliarum omnibus Hominibus viciſſitudo inevitabilis a Medicis, & Phyſicis frequentiſſime agitata; tam obſcuram, & latentem fovet cauſam, ut hucuſque vix duo ſint qui conſentiant Auctores, quæ ſit vera Somni cauſa.

Joan. de Groter exercit. ſecun. de Somn. & vigil.

DISSERTATIO.

Cite admodum loquutum Ariſtotelem arbitror, dum ait: *Quemadmodum veſpertilionum oculi ad lumen diei ſe habent; ita & Intellectus animæ noſtræ ad ea, quæ manifeſtiſſima omnium ſunt.* Et ut vera fatear; ad quid Summorum hominum, tot Sæculorum defluxu, valuere Studia in iis declarandis, quæ diſciplinarum, & artium univerſitate continentur: quæque Naturæ penetralibus abdita, atque repoſita? Niſi, ut laboribus enervati homines, rerumque difficultatibus fracti; illa magis obvia, et quæ ſecum uſque ferunt, vel ingenue ignorare, vel penitus ignorata fuiſſe profiterentur? Etenim non aliter ſibimetipſis eveniſſe, animadverterunt, quàm iis, qui per tenebras repentes, manu quæ palpant non vident, vel non cognóſcunt, videndi tamen, ac cognoſcendi cupiditate afficiuntur; ita quibus rerum cauſas perveſtigare libuit, quaſi ambulantibus per tenebras, larvis tantùm, & fictis imaginibus delectari, minime verò eſſentiam rerum ipſam, naturamque clare intueri datum fuit. Quare factum, quòd phyſicarum notionum deſiderio capti, & tali nihilominus fruſtrati

opera, Subſequentes alios ad Mathematicas diſciplinas compulerunt. Inter quos, & quidam fuere, qui in illis omnem ingenii vim ad Naturæ arcana, ſi poſſibile unquam fuiſſet, revelanda poſuerunt. Et fuere quidam impudentes adeo, & arrogantes, quod humano ablegato arbitrio, conſilioque, veluti beſtias in neceſſitatem projicientes, inſtinctumque homines, maximo Religionis Catholicæ detrimento, ad doctrinam uſque morum inconvenienter, & temere Mathematicas diſciplinas adjecerint.

Et ſi tamen per ſolemnes viros compertum ſit, tale ſtudium parum præſtare, præter Chirurgiam, quæ olim ſimul cum Pharmacia a Medicis una adminiſtrabatur, Medicinam cæteram facientibus: & quod motus cauſa incognita ſit: & quod Materia obſecundet quidem legi motus, minime vero conceptæ erga ipſam legimentis: quare nihil aliud aliquibus inter Medicos conferat, quàm quod ſibi eſſe videantur ſapientes; grata nihilominus fallacia decepti; hoc ipſum ſupra alia magis neceſſaria in Naturæ contemplatione, maximarumque cauſarum, perſequuntur Studium: & contumaciter vanis opinionibus, perverſæque, & perditæ Conſcientiæ ſe fidunt, ut ex ſuis commentariis probatur; viderint licet, ac nuper illis explicate ſit, dilucideque demonſtratum a Sapientiſſimo Cive noſtro Roberto Gherardi circa Mercurii operationem: quod quæ quandoque apparet veritas, error eſt.

Lætor ipſe profecto quòd circa Somnum nulla, quod ſciam, fuerit mechanica lata vel recepta lex: unde hujus effectus declarari, vel præſumi poſſit origo: & ex parte doleo, certo vel probabili ſaltem aliquo argumento minime declaratum uſquemodo fuiſſe;

qua

qua ratione hæc fiat tam patens, tam frequens, tam obvia, tamque necessaria in quocunque animali operatio Naturæ. Quare Aristotelis præclara illa supra relata, magnificaque Sententia, Veritatis undequaque instructa, exornataque lumine per omnes asseveranter proferri possit.

Cùm tamen jucundum semper fuerit examinare dissidentium Philosophorum dissidia, eorumque argumentationes, quibus facta sit Veritatis inquisitio: & bellissimum ponderare quibus rationum momentis, vel propriis, vel aliorum, illa sit in quam ire placeat suffulta opinio; precor vos NN. oblata mihi mei muneris occasione de Somno, de Medicamentis Somniferis, & de Natura Hominis in Somno pertractandi; ut desidia, & omni languore amoto, vigilantes, attentique nunc præbeatis aures, quæ a mea adjecta voce pulsæ vestram ratiocinationem commoveant ad aliquam supra ceteras probabiliorem eliciendam de Somno Sententiam, quæ aliquando sua se vi, & ratione confirmet.

I. Plutarchus magni nominis Philosophus, qui ob multa, & plæclara merita in sapientium virorum Rempublicam non est ultimo loco recensendus, plurima retulit præteritorum Philosophorum placita, quæ profecto, nisi extarent illius scripta, jam jam periissent, nullaque haberetur a posteris honorata quorumdam summorum hominum recordatio. Quare Theodorus Gaza, fama, & nomine, & eruditione clarissimus vir, qui Constantinopoli a Turcis capta in Italiam pervenit, & Aristotelis meliora in latinam linguam transtulit, & alia non satis magnifice remuneratus consulto perdidit in Sixtum quartum Pontificem ira percitus, & furore; interrogatus, si necesse foret libros in mare projicere, quem postremo

esset demersurus, Plutarchi fertur respondisse. Nobilissimi hujus, & clarissimi Philosophi plura leguntur a Galeno transcripta, qui cum Artem, Disciplinamque Medicam, quas tractavit admodum sapienter, ad sibi utcumque adaugendum nomen, auctoritatemque, quadam calliditate, quodamque artificio malitiæ usque conspersisset, nonnulla Plutarchi, quæ supra elapsis annis in lucem venere sui juris fecit. Licèt revera ex alieno penu jam deprompta, surreptaque.

II. Plutarchus itaque in lib. quinto de Placitis Philosophorum varias refert, quas veteres tenuerunt, de Somno Sententias. Horum aliquis est arbitratus ex diffusione Sanguinis per venas fieri Vigiliam: Somnum verò per illius in venas concursum. Aliqui ex moderata refrigeratione Sanguinis fieri Somnum; mortem ex immoderata. Verùm quid attinet veterum referre varias de Somno sententias? Cùm vos per vos legere illas possitis, quamque parum verosimiles sint coniicere, atque existimare. Satis sit modo referre quod in eo capite, cui titulus ad Animam ne, an vero ad corpus pertineant Somnus, & Mors, apparet quæ fuerint Anaxagoræ, Leucippi, & Empedoclis de Somno opiniones.

III. De Somno scripsit Hippocrates in eo lib. qui est de Insomniis, ubi ait: *Quisquis de his, quæ in Somnis obveniunt recte coniectat, is magnam habere vim ad omnia ipsa reperiet. Anima enim vigilat, & quum quidem corpori inservit in multas partes distributa non sui juris est; Sed partem aliquam singulis corporis partibus, sive sensibus distribuit, auditui, visui, tactui, gustui, actioni, ac omni corporis facultati. Quum autem corpus quiescit anima in motu est, & corporis partes perreptans, domum suam gubernat & omnes*

cor-

corporis actiones ipsa perficit: nam corpus dormiens non sentit: ipsa vero vigilans cognoscit, ac visibilia videt, & audibilia audit, vadit, tangit, tristatur, animadvertit. In summa, quæcumque corporis, aut Animæ munia, ea omnia Anima ipsa in Somno obit. Quicumque igitur hæc recte judicare novit, magnam Sapientiæ partem novit.

IV. Considerate admodum scripsit idem Hippocrates de Somno etiam in lib. de flat., qui liber proprius est, & legitimus: propterea quod singularis ibi continetur Sapientia, taliaque ejusdem verba sunt. *Opinor autem inter omnia quæ in corpore insunt, nihil magis ad prudentiam conferre, quam sanguinem, Hic ergo cum inconstanti habitu persistit; consistit, & prudentia. Quod autem hæc ita habeant multa sunt testimonia. Ac primum quidem, qui omnibus animantibus communis est, hæc confirmat Somnus. Quum enim corpus invaserit Somnus, sanguis frigesit; a natura enim Somno frigefaciendi vis est. Infrigidato autem sanguine languidiores fiunt ejus meatus: quod hinc palam fit quod corpora aggravata reclinantur; omnia enim gravia ad fundum deferuntur; & oculi ardent, & prudentia permutatur, opinionesque peregrinæ mentem occupant, & exercent; quæ sane insomnia appellantur. Quin & in temulentis per ebrietatem, aucto repente sanguine, percellitur animus, & in animo prudentia, fiuntque præsentium malorum obliviosi, & futurorum bonorum fæcunda spe beantur.* Hæc tradidit de Somno Hippocrates; per cujus Sententiam declaratur, sanguinem a Somno refrigerari. At cum, uti observaverit Galenus, per initia Somni pulsus esse minores, languidiores, tardiores, & rariores & observaverit pulsus dormientium multum contrahi, distendi parum: item & illico experrectis a Somno, magnos, & ve-

he-

hementes, & celeres: & paulo post ad nativam mediocritatem redire pulsus; nobis alia est inquirenda ratio, per quam tales explicentur pulsus per Somnum mutationes: quarum tamen multa fuit inter posteriores Medicos disputatio ob controversiam adhuc vigentem tardioris vel celerioris, tempore Somni, circulationis. Sanguinis refrigerationem posuit Hippocrates quatenus effectum Somni, non verò causam: & melius quam Empedocles, qui ejus vixit ætate, ac existimavit *moderata caloris, qui Sanguine inest, refrigeratione Somnum: perfecta mortem accidere*; quare quid sit Somnus ab Hippocrate obscure admodum declaratur; licet, hisce paucis, sapienter multa concluserit. *Quicumque hæc recte judicare novit, magnam Sapientiæ partem novit.* Verùm linquamus modo antiquiores, & recentiorum quorumdam de Somno proferamus sententias.

V. Affectionis hujusce quædam pauca edixit in lib. de hom. Cartesius, quibus coniicere possumus, quid de Somno senserit. Etenim autumavit ille Philosophus a compressione filamentorum cerebri, quæ in nervos se recipiunt, oriri Somnum; ideo quia obiectorum internorum actiones impeditæ sunt, quominus cerebri substantiam perreptent, ut ibi sentiantur; sicut & Spiritibus contentis in cerebro denegatur exitus ad membra exteriora, ex quo minime commovibilia sint ad rerum percipiendas sensationes. At in hac Sententia, effectus Somni non tamen quid ipse Somnus sit, declaratur. Quæ a Cartesio per nos circa Somnum excerpta, adnotata quoque, sicut & multa alia, a Gassendo reperiuntur: quare ad hoc ut brevitati, quantum fieri possit, serviamus; nimis immorari non licet in multis proferendis sententiis: veruntamen paucas quorumdam aliorum clarissimo-

rum

rum recentiorum solummodo referre convenit.

VI. Inter hos Robertus Boyle occasione causarum ad conservationem corporis conducentium, & quare diutius plurimis rebus ipsi adversis durare queat, talia refert. *Hoc nonnihil illustrari poterit, si perpendamus Somnum, licèt proprie morbus non sit, facile morbum evadere cum debitos sibi limites frequenter transgreditur. Qui etiam quum debitos intra limites continetur, quandiu durat, plus obstat exercitio variarum corporis functionum quàm varii morbi. Juxta tamen commune rerum curriculum, materia sensus obstruente jam consumpta ad actuosum eum homo statum redit, ratione cujus vigil, & vigilare dicitur.*

VII. Et talia quoque refert Elvetius Medicus clarissimus, cujus, quod de Somno vernaculo sermone scriptum, in latinam linguam convertemus, jejune profecto atque exiliter, uti versiones plurimæ sunt, quæ per ignaros rerum, vel per externa verba exanimatæ spiritu auctorum, debiles jacent, contemptæque. *Somnus atque vigilia a diverso statu in quo nervi, & cerebrum sint pendere videntur. Quum enim turgescentes, repletique undequaque animali spiritu nervi sunt; externorum obiectorum impressiones, quantumvis exiguæ, temporis momento, mediantibus organis ad Sensationis locum communicantur: & hoc vigiliæ causa est. Ut verò cerebrum atque nervi minus oppleti, minusque turgidi, ad obiectorum impressiones minus sensibiles sunt, facilius in Somnum cedunt. Duo hi sunt status, quibus hominis dies dividuntur, eique necessarii sunt præcise adeo, ut nemo inveniri possit qui addubitare cogatur, an supra vigiliam quid sit, a quo tantum debilitetur, perdaturque Natura......... Hæc ut ita dicam in Sanguine exsuscitat ignem. & sicut ab ipsa vigilia dissolvuntur, dissipanturque illius partes utiles, atque*

 ali-

alimentariæ ita necessario in inusitatos prolabimur casus, & jacturam damnumque sentimus: nisi curam omnem adhibeamus, qua spirituum defectus Somno reparetur, & resarciatur. Opii remedium in sanguine fermentationem inducit & immiscetur spiritibus, quos aquosiores supra ipsorum naturalem statum efficit; quo fit laxari nervos, & dissolvi cerebrum, ægrotantemque Somno tentatum, & captum. Hisce Elvetii adiicere possem quæ pauca de Somno scripta sunt in Halleii commentario, loquendi occasione de viribus voluntatis, & Naturæ. & quæ plura scripta sunt sapientissime a Joanne Groterio in sua illa præcipua exercitatione Medica, in qua per ipsum quicquid melius de Somno, & vigilia potuere Medici excogitare collectum, digestumque. At ne in aliorum placitis nimis multi simus, quam de Somno teneamus sententiam, ex iis quæ dicentur modo vobis innotescet.

VIII. Posito itaque (quod cum sit verum, absque eo quod præsupponatur, statuere minime est indecorum) esse in homine talis activitatis spiritum, per quem corporis perficiantur, ipsiusque rationalis animæ exerceantur actiones: eumdemque in cerebro confici & in nervos excurrere ad partium omnium beneficium; certum, & indubitabile similiter fit, hunc actione continua, & passione; ut antiquorum verbis utamur, enervari spiritum, frangi, atque comminui. Quapropter necessarium fuit, non tantum aliquod assignari a Natura tempus in quo enervatus, & fractus, vim solitam, activitatemque resumeret, verùm etiam fuit necessarium, quod comminutus vigilia, cæterisque vitæ officiis, successiva suiproductione confortaretur ac restauraretur. Non enim convenire videtur ipsum spiritum per vigiliam; quando scilicet erogatur in vitæ usus, & consumitur

tur per labores, eodem restaurari tempore, & necessaria quantitate refici adamussim. Et sicuti videmus animalia quædam, uti præsertim Bombyces, cum sine ulla vitæ significatione per aliquod spatium temporis vixerint, excitari, suum perforare glomum, volitare, potentesque evadere ad illas adimplendas partes, quibus sua possit reparari species (ineffabili profecto Auctoris Naturæ miraculo: dum absque cibo quo nutriri possint; solo aeris beneficio suæ propagationi simulque vitæ maxime miserrimarum gentium providetur, eaque alitur artis illius industria, qua licet magis quàm vitæ commodo, superbiæ, luxuriæ, stulti, ac urbanis corruptelis perditi plurimi hominum libenter inserviant; humani tamen ingenii excellentia, magnitudoque admirabiliter elucet, ac viget.) Et multas videmus arbores per hyemem, quasi Somno captas, nec germinare, neque frondescere; ita verosimile valde apparet constitutam similiter fuisse a Natura legem, ob quam proprio cujuscunque rei spiritui qui earum Natura dicenda videtur, quædam illius fieret in seipsum, & in suum principium contractio: ita ut instrumenta quibus reficitur, accessione præsistentis spiritus corroborata, ad veteris purgationem, & ad novi simul productionem assurgerent. Si tali modo hæc fiat Naturæ operatio, dicere possumus Somnum esse animalis spiritus in seipsum, & in suum principium contractionem.

IX. Hanc verò dari contractionem spiritus animalis in suum principium attestari videntur quædam, quæ fiunt per valetudinem, & quæ fiunt quædam per morbos operationes. Quomodo enim explicari aliquo modo, & ratio potest assignari oscitationum ante Somnum? Nisi dicendo quòd ob imminutionem

 spi-

ſpiritus animalis per vigiliæ officia, enerves fiant partes ipſum continentes, concidantque: unde materiæ, quæ intra inteſtina continetur, retardato motu, materia ipſa beneficio caloris fermenteſcat; quadamque per fermentationem, vel ebullitionem acquiſita extenſione, dilatationem illam partium, reſpirationi ſervientium, oſcitationem ſcilicet neceſſario moveat, exuſcitetque. Et quomodo poſſunt, quæ poſt Somnum fiunt illico pandiculationes declarari? Niſi dicamus evenire has per impulſionem, quæ fiat noviter illius refecti ſpiritus animalis ad partes uſque corporis extremas? Inter morbos autem, ecquis eſt, qui ad monſtrandam contractionem ſpiritus animalis in ſuum principium, Somnum eſſe; melius atteſtetur, quam is qui etiam dicitur Paralyſis, in quo aliqua, vel plures per vigiliam tremulæ fiunt, & quatiuntur indeſinenter partes. Ex qua re deduci poteſt, quid vigiliæ tempore per nervos labefactatos excurrere, quod non excurrat Somni tempore: & deduci quoque poteſt, quod male firmæ, debileſque ipſæ nervorum partes ideo per impulſum ſpiritus animalis in vigilia ſolummodo quatiantur, & tremant, Somni verò tempore conquieſcant; ita, ut per contractionem ſpiritus animalis ad ſuum principium in Somno, labes nulla, nulla nervorum incontinentia noſcatur. Quæ tamen res, etſi oſtendere videantur Somnum eſſe animalis ſpiritus ad ſuum principium contractionem, non ideo ſatis eſſe poſſunt ad hanc veritatem non dicam aſſequendam, ſed nec ad inquirendam quidem. Neceſſarium quippe eſt differentias quaſdam conſiderare, & examinare, ut hoc tantummodo perſcrutari liceat venerandum Naturæ myſterium.

X.

X. Maxime ſpectanda ea differentia eſt, quæ cadit inter naturalem Somnum, & inter morboſum. Etenim poſito quòd Somnus naturalis ſit contractio ſpiritus ad organa, & inſtrumenta in quibus ipſe ſpiritus elaboratur perficiturque, dicendum ne ideo eſt morboſum Somnum eſſe pariter ſpiritus animalis in ſui principium contractionem? Non profecto; plurimi ſi quidem ſunt in Natura effectus ſimiles, qui a diverſa prorſus cauſa, contrariaque derivant, ac pendent. Quanam ratione tamen in naturali ſtatu illa fiat animalis ſpiritus in ſui principium, & in ſeipſum contractio paucis libet abſolvere: Si dicamus maximam in naturali Somno habere partem eumdem ſpiritum imminutum. Hoc ſi quidem imminuto minime turgent canaliculi ipſum continentes: quamobrem in minori nixu, & minori turgentia, aeris externi ſumma, & ſemper ingruens gravitas ipſos comprimit canaliculos debita reſiſtentia per imminutum ſpiritum jam deſtitutos: unde facilius in ſeipſum, & ſuum principium contrahi poteſt ſpiritus. Quod maxime evenire debet poſt labores, & per noctem, quando ſcilicet minori appulſu lucis ad inſtrumenta ſenſuum deficit quod proritet, invitetque animalem ſpiritum ad corporis exteriores partes. Ab hac ſententia tametſi aliquod exprimi vel effingi poſſit, quod veriſimile forſan alicui appareat; ſciendum tamen eſt, priſcis uſque temporibus quid valde ſimile fuiſſe meditatum: non enim infinitæ ſunt cogitationes hominum; & quæ modo alterius, poteſt & alterius eadem vel ſaltem ſimilis extitiſſe ſententia: quare quæ nunc novitatem redoleat, re vera nova non ſit; veruntamen illam ignoranti nova tantum eſſe videatur. Zeno Stoicæ Familiæ venerandus Pater tenuit per Somnum contrahi animum: & re-

fe-

ferentis Ciceronis illius Philosophi sententiam; talia sunt verba, quibus placet nostram de Somno concludere, & exornare opinionem: *Contrahi animum Zeno, & quasi labi putat, atque concidere: & ipsum esse dormire.*

XI. Quod iam dictum brevibus, etsi Somnum in naturali, sanoque animalis statu hoc pacto posse fieri satis suadere videatur; eo tamen magis difficultatem exuscitat explicandi modum, assignandæque rationis: unde morbosus lethalisque Somnus, uti Lethargus est, proficiscatur. Hunc tamen effectum ignorantiæ tenebris non prorsus involutum esse comperiemus, si advertamus animum, illamque consideremus operationem, quam opiata efficiunt medicamenta; etsi de his fuerit, & sit maxima inter Medicos disputatio. Quidam siquidem arbitrati sunt (ut veteres prætereamus, qui existimarunt frigiditate insigni pollere Opium, perque ipsam operari) facultatem illi inesse dissolvendi spiritum animalem in aqueam substantiam: ex quo cerebrum, & nervi relaxati, ipseque enervatus quum remaneat, fractusque spiritus in Somnum morbosum concidere faciat ægrotantes. Sicuti, è contrario (tanta est hominum ignorantia in eo quod ad rerum scientiam attinet) arbitrati sunt quidam Opii efficacitatem resultare potissimum ex quodam glutine, quod in ipso reperitur: ideoque fieri Somnum, quia per hoc medicamentum colligentur componentia spiritus animalis, illaque retundatur vis, agitatioque, per quam rarefactus in cerebri tubulis, ejusdem augeatur circulatio, motusque, a quo vigilia pendet. Nobis verò, qui nec per tot anteacta sæcula declamatam frigiditatem Opii, neque per illud conversionem spiritus in aqueam substantiam, neque

coa-

coagulandi potentiam communicari posse arbitramur, necesse est aliam, judicio tamen nostro semper infirmo, probabiliorem assignare causam, per quam tam cita suboriatur ab assumto Opio operatio. Quod profecto facile factu erit. Si quædam ab observatione desumpta præmittamus, quibus liceat, quantum possibile nobis fiat, veritati appropinquare.

XII. Rationum momenta ut expendamus, negare minime possumus, constare Opium duabus hisce præsertim partibus; materia scilicet sulphurea, quæ est in ipso copiosior, altera gummosa, terreaque. His positis quæ meliorum Chimicorum consensu sancita sunt, existimare nequaquam convenit, operationem Opii resultare potius a parte gummosa, quæ exigua est, quàm ab altera sulphurea, his adducti rationibus: quia quæ a materia gummosa derivant operationes in corporibus lente, remisseque fiunt: & quia multorum gummorum gummositatem ideo a natura datam esse concedendum; ut qui continetur spiritus, ignisque, asservari possit, ne perdatur, & avolet. Quare multa sunt aromata; ut cinnamomum, & caryophyllum, pluraque alia, quibus ad hunc finem, ne scilicet nativa ipsorum vis, spiritus, & odor in auras facile diffugeret, talem existimatur concessam fuisse, insinuatamque gummositatem. Quin & sulphur ipsum, quod in ignem abit, an non plurimis vitrioli partibus circumseptum videmus, quæ ipsius ignis repagula sunt, & colligamenta? Cur igitur efficaciorem in Opio partem illam existimabimus, quæ exiguissima, quæ iners, quæ alteri sulphureæ famulatur? Quam quæ actuosior, & in agendo celerior? Nobis non licet, sed nec decet quidem in alias partes quam rationis descendere, illasque tueri, atque com-

complecti. Quocirca vim in agendo maximam Opii, non in gummositate ipsa, quamvis fuerit a viro summo in operationibus Chimicis hæc illi attributa; veruntamen in sulphurea ejusdem portione repositam esse arbitramur, & firmiter credimus per hæc, quæ modo apponimus argumenta.

XIII. Quoad primum dicimus Somnum ab Opio, cæterisque Soporiferis inductum herbis, vel Pharmacis, revera somnum non esse: attamen quid Somni referens formam. Quapropter Cælius Aurelianus, qui forsan supra medicos omnes sui temporis sapientissimus morborum habetur interpres, pressuram, seu oppressionem, non verò Somnum introducere opiata dixit medicamenta: ejusque hæc sunt verba: *pressura intelligitur contra naturam Somnus. Papavera autem pressuram non Somnum faciunt.* Et alio in loco tradidit dormientium a lethargicis differentiam; sic dicens: *& cum aspectu commune sit, quod utrique non sentiunt, cumque multos inexercitos errore fefellerint, ut dormientes, tanquam depressos excitarent: aut lethargicos tanquam dormientes sine adiutorio passioni traditos reliquissent, utilem ducimus eorum discretionem faciendam. Discernuntur igitur colore, caractere, respiratione, pulsu, tactu, schemate jacendi, febrium magnitudine. Colore inquam; dormientium enim nitidum corpus, atque floridum, & naturali habitudine plenum. Oppressorum verò in lethargica passione, pallens vel plumbeum, vel quolibet alieno colore affectum invenitur. Caracter autem dormientium hilaris; lethargicorum tristis invenitur. Item spiratio dormientium ordinata, lethargicorum tarda esse probatur. Pulsus etiam discretionem facimus; qui quanquam utrique subinflatus atque maior; tamen cum inanitate in lethargicis; cum plenitudine dormientibus invenitur.*

Ta-

Tactu autem lethargicis etiam præcordia distenduntur plurimum, & totum corpus durius fit, ob nimiam obstrictionem. Dormientibus vero é contrario, quia strictura minuitur, etiam præcordia relaxantur, & totius corporis tactus mollior efficitur. Schemate iacendi discretio fiet: Siquidem lethargici a capite lecti ad pedum loca labuntur, & incomposito, vel indisposito jacent corpore. Dormientes verò congrua naturæ positione cernuntur. Magnitudine inquam febrium: dormientium enim calor febris minor, ac levior: lethargicorum major, atque asperior febricula invenitur. Quapropter observanda sunt etiam tempora: Si enim in declinatione passionis, & in dimissione, vel declinatione accessionis sensus ægrotantium quieverint, intelligimus Somnum. Si verò in augmento passionis, vel accessionis, & magis in ejus initio, vel augmento id acciderit, lethargum pronunciamus. Cælius Aurelianus, quantum a sincero Somno differat pressuræ molestia, per ea, quæ relata sunt, abunde significavit. Videamus modo qua ratione hæc pressura a parte Opii sulphurea magis, quàm ab ipsius fieri possit gummositate. Et quidem quæ colligatio a tantulo grano hujusce medicamenti spiritui animali præstari potest? Cùm exiguissima sit illius, quæ communiter exhibetur dosis: & minima sit prorsus in illa exiguissima dosi, quæ extat gummositas. An non ideo melius censent, qui opinantur a parte ipsa sulphurea Opii effici operationem, tantamque causari pressuram aliquando, ut per nimiam assumtam quantitatem, perditi quidam homines exolvantur, & pereant?

XIV. Utinam certi extitissent a Patribus in Medicina constituti canones, quædam exhibendi pharmaca: quia nec ægrotantes tam frequentem sentirent labem: neque hominum maledictis nimis sæpe

Medicorum fama deturparetur. Verùm cum hisce sit, & esse debeat, ratione temperaturæ diversæ, ac abditæ ut plurimum naturæ morborum, destituta Medicina, quare arbitrio sæpe cæco, coniecturaque nimium sæpe regatur insana; nil mirum si desiderio interdum ægrotantium, & voluntati interdum Medicorum, minime in agendo, pharmaca ipsa respondeant. De Opio, de quo tot conficiuntur Embammata, nescimus quid senserit Hyppocrates: & nihil prorsus de Mercurio: unde quæ circa hunc præsertim extant, aut extabunt propitiæ observationes, mancæ profecto erunt, vel quia nonnunquam a præjudicatis jam hominibus constructæ, confictæque; vel quia illa destitutæ regula, qua medicos revera sapientes in tradendis observationibus alligavit idem Hippocrates, volens non fortunatas tantum, verùm infortunatas quoque adduci, & infortunii causam (uti nuper fecit clarissimus Magister, & Amicus noster Antonius Benevoli). Etenim effectus rerum est veluti Somnus, qui potest a diversa pendere causa: at in rerum ratione, quæ tamen ratio sit, nulla potest valere fraus, nulla potest valere fallacia. *Pulchrum est ea addiscere, quæ in experimentum assumta successu caruerunt: & cur successum non habuerint.*

XV. Etsi tamen de Mercurio nihil, & de Opio, & de Papavere nescio an quid abunde fuerit indicatum ab Hippocrate: attamen cùm utrumque venenum esse conveniat, satis clare docuit, quid præstandum non sit unquam a Medicis ipse humanitate, & sapientia educatus; dum aram tenens solemne hoc juravit jusjurandum. *Neque vero ullius preces apud me adeo validæ fuerint, ut cuipiam venenum sim propinaturus: neque etiam ad hanc rem consilium dabo.*

XVI.

XVI. Multæ res ſunt, quæ poſſunt de ſua ſubſtantia quid remittere: veruntamen non aliqua unquam extitit, quæ ſua prorſus exuta natura, alteram prorſus diverſam indueret. Quare ob id præſertim nulli niſi præjudicatæ ſententiæ licet affirmare, Mercurium in ſua ſubſtantia venenum non eſſe; cùm & venenum ſit jam jam meliorum teſtimonio antiquorum affirmantium, uti à nobis aliàs relatum eſt, habere *naturam venenoſam, & contrariam, inimicamque humanæ naturæ.* Et teſtimonio Boerhavii affirmantis ipſum ſemper nocere corpori: ſicut, & meliorum recentiorum. Et maxime ſit per ſe venenum teſtimonio certiſſimæ experientiæ: dum ex eo plura conficiuntur atrociſſima venena: & inſuper cum nullus fuerit philoſophorum, qui ejus qualitates, & componentia, nec quidem cogitatione, ſit exploratus: & nullus qui ejuſdem in humano corpore actionem activitatemque cognitam habuerit: nec demum ullus, qui per ipſum infelices exitus multos, exitialeſque non viderit. Ita ut non perinde in Medicinæ frequentem uſum, & in plurimis morbis poſſit afferri, & admoveri, quàm inconſideratiſſima temeritate: ac ab iis tantum medicis, qui, vel prophani ſint, vel ſanctarum, venerabiliumque legum Charitatis, & humanitatis violatores.

XVII. Opium quoque eſſe venenum docuit abunde Galenus, dum ſcripſit in lib. 1. de compoſ. medicam. ſecundum locos Cap. 1. *Semper papaveris ſuccum fugio, neque, niſi urgente neceſſitate, ad ejus uſum pervenio.* Eodemque ipſo Cap. nihil juvaminis per ſe Opium inferre ſic pariter docuit: *per papaveris ſuccum mitigari ſolùm dolores, nihilque juvari affectiones; verùm per accidens, non primario. Etiam affectiones inde opem ſentire quis dicere poſſit: Sedato*

 enim

enim dolore, & Somno consequente, Natura affectiones dolorem efficientes concoquit. Et lib.2. Cap.1. Sic Opii hisce verbis, quæ forsan, & unice ad Mercurii administrationem possent quoque referri, improbavit usum. *Neque ab ullo in usum assumi, experiundi gratia, consuluerim; nedum sæpe. Raro enim cogimur pharmacis ex Opio uti, cùm videlicet præ doloris vehementia, homo de vita periclitatur. Quanquam, & tunc solidæ partes ex ejus usu offendantur adeo, ut post hæc correctione opus habeant.* Et in lib. de Teriac. ad Pis. *Papaveris succum per se bibitum, qui lethalem nesciat est nemo. Hic quibusdam aliis admixtus, sic interdum laborantibus subvenit, ut nulla magis salubris extet medicina.* Ab Opio noxam nihilominus sentire partes corporis, idem edixit denuo, affirmavitque solemnis auctor, & ingenuus lib.3. Cap.1., eo quià ex ejusdem Opii malignitate *aliqui læduntur ut obscurius videant per multos omnino dies, & capitis gravitatem sentiant, & neque probe concoquant cibos: & ob hanc sane ejus malignitatem, plerique Medici ad torrefactionem confugerunt. Verùm cum rursus in torrefaciendo efficacia ipsius pessundari videatur; id quod sæpe sum expertus; melius esse existimavi, intostum quidem misceri, sed post tempus aliquod; inveterata jam compositione in usum adsumi.*

XVIII. Ab hoc consilio, antiquioris, inveteratæque Theriacæ existimatio forsan venit: & forsan ideo quia inducta per vinum, & mel indesinenti ebullitione ita ipsum fermentescat pharmacum, ut minus reddatur noxium; avolatis magna copia sulphureis veneficis Opii particulis.

XIX. Verum enim vero nescio per quos medicos, rerum prorsus naturas, hominumque prætereuntes consultum, & approbatum propinare infan-

fantulis, integris, & valentibus, non papaver tantum sed & electuarium illud Somniferum, quo impietas patrum, & matrum crudelitas suorum innocentium parvulorum vitas impetunt, dum sibimetipsis placidum Somnum procurantes, neque interturbatum solitis infantulorum ejulationibus, Somno malignante eorumdem affligunt corpora, illaque sæpe reddunt plurimis, gravissimisque obnoxia morbis. Nostrum tamen hoc in loco non est, firmata jam, & approbata usu, assentationeque scelera damnare. Referre tantum expedit qua occasione, discreta semper dosi, quam utilitatem ex Opio accepit Galenus, possint rationales Medici similiter consequi. Quando scilicet enervata jam sit morbi causa: & adhuc qui divexet, exagitetque ægrotantem perstet, & perseveret jam productus, & jam firmatus effectus.

XX. Fuere inter medicos, qui examinantes essentiam Spiritus, qui in Cerebro perficitur, & continetur nervis, ipsum ad Nitri naturam accedere vel in quodam Nitro lucido affirmarunt esse repositam: & hoc illius, tam quoad animam, quàm quoad corpus attinet, respondere videtur operationibus: & respondere prorsus e contrario videtur Sulphuris, quod in Opio sit efficaciæ malignanti. Natura siquidem sulphuris est, ut & citissime quo potest, manet, fundaturque: & ut vim animalis Spiritus dissolvat, ac perdat. Quod profecto manifestum quoque fit in iis qui ebriositati indulgentes, ab eaque parte, quæ in vino est ignea externati, mente dimoventur, & corpore concidunt, lethalique interdum somno merguntur. Hunc somnum fieri a dissolutione Spiritus animalis, non verò ab ejusdem colligatione, probatur per illam, quæ vino inest luminosam, igneamque naturam, per quam animalis Spiritus resolvitur,

in-

infirmatur, & frangitur. Etenim ſumme mobiles, omniaque pervadentes ignis particulæ, lege circulationis ſanguinis cerebrum occupant, nervos ſubrepunt, & in animalem Spiritum irrunt, eumque diſſolvunt: exquo tam mentis, quàm corporis virium talis fit jactura, ut homo interdum miſerandus, & interdum irridendus eſſe videatur. Si tales ineſt vino, & meraciori præſertim, robur, ac poteſtas, eamque non a partibus vini gummoſis, veruntamen a ſulphureis innaſci credibile fit; quorſum tendit vana illa Medicorum quorundam ſententia attribuentium Opio vim colligandi Spiritum animalem: vel dicentium ineſſe illi frigefaciendi poteſtatem: cùm a vino, quod maxima ingurgitetur copia, ac ab aſſumto nimio Opio, delirium æquè, & mors ipſa ſuccedant.

XXI. Quia nobis, uti paulo ante innuimus, nequaquam licet aliorum improbare Sententias; licet verò, quin imo convenit, illam ſequi per quam naturales effectus, utì Somnus eſt, melius declarantur, demonſtranturque, noſtram hic alteram neceſſarium adducere videtur ſententiam, circa Naturam hominis in Somno, ad hoc ut argumenti fabrica, quantum poſſibile ſit, ſuffulciatur, & undequaque ſubſiſtat. Et in hac primo demonſtrandum, quod unus tantum ille ſit ſpiritus a quo humani mortalis corporis conſtruantur partes ſerventurque, & rationalis immortalis animæ fundantur, ac adminiſtrentur operationes. Et quidem ſi minime dubium alicui videri debet quod ſpiritus ille prolificus (bona grammaticorum venia: nam ut ait Cicero; *nec artifices quidem tueri ſua artificia poſſent, niſi vocabulis uterentur nobis incognitis, uſitatis ſibi*) ut primum ovi perreptet ſtamina, ipſum fecundet, diſtendatque, inde fermentetur, & intumeſcat ovum, ſuaque via prola-

ba-

batur in uterum; & per hujus constrictionem, & illius fermentescentis ovi intumescentiam, disruptio ovi statimque tunicæ internæ uteri exordientis hominis fiat adhæsio; sequitur, quod unicus statuendus sit in homine spiritus, qui mentis minister sit in cerebro, & qui pariter naturalibus functionibus provideat in corde. Etenim cùm extet in eo qui futurus est homo hic spiritus anteaquam constructio cerebri facta sit, cæterarumque partium omnium; non illum qui a cerebro elaboratur postmodum, ibique perficitur, architectum fabricæ ædificatoremque; veruntamen primitivum extare, & primigenium alterum, a quo hominis partes construantur dicendum videtur. Et hunc si libeas appellare Naturam, non errabimus: est enim ex quo nata omnia, & facta sunt hominis. Etsi libeat dicere primum movens, recte dici arbitramur: est enim ex quo cuncta hominis cientur, moventurque vi sua.

XXII. Consideratione dignum est quod spectatur in ovis gallinæ, in quibus interdum ramenta, & radii sanguinis apparent: anteaquam scilicet cor quod sanguinem elaborat, ac perficit factum sit. Quare vel in sanguine diffundi, vel in eo quod ad naturam sanguinis accedit, primitivum illum opinamur spiritum asservari. Et hæc apud nos potissima ratio est, quæ adducit ad credendum firmiter, spiritum illum præesistentem priusquam cerebri, nervorum, aliarumque partium ordiantur stamina, quemque nobis vocare placet Naturam, in sanguine, & deinde in corde præsertim manere; diversumque prorsus ab eo qui derivat, ac postmodum elaboratur in cerebro; quamvis & hic a primigenio cordis spiritu deducatur: Quod etiam sic esse plures attestantur morbi. Etenim quanam ratione in ea Apoplexia,

quam

quam dicunt fortem, & in qua nervorum vires, & cerebri concidunt, ac dispereunt omnes, vivere ad plures etiam dies posset homo, sustentarique valeret motus cordis, in fluxu animalis spiritus a cerebro jam cordi prorsus denegato? Nisi vim præcipuam residere dicamus in corde, quæ a vi cerebri diversa sit omnino: quæque efficiat, ut cor sit in animali primum vivens, & ultimum moriens? Accedit quod in eo morbo, qui Paraplegia dicitur; & in quo ad plures annos ægrotantes misere, & infeliciter vivunt; quamvis nonnunquam medietas etiam corporis demortua esse videatur, & sit; qua nam ratione, absque corruptionis labe substentari quædam possent partium læsarum functiones, nisi Natura ipsa, quam in corde residere diximus, sive spiritus ille primigenius talem qualem vitam in ipso defectu laticis nervei adhuc compararet, & vim suam illis tribueret? Quibus experimentis indubitatis, & rationibus (ut cæteras minoris momenti prætermittamus omnes) quis nam est qui non adducatur, ut credat in sanguine præcipuum manere spiritum, qui successive perficiatur, & elaboretur in corde, distribuaturque deinde ad cerebrum, partesque omnes corporis, quique ipsarum sit Natura: dum etiam cessante influxu illius defluentis per nervos, non tantum ad aliquod longum tempus vivere possunt partes, & substentari; verùm etiam cor ipsum posse vivere, suoque per se aliquandiu agitari pulsu videatur. Quod maxima cum admiratione perindè fieri, eseque sic scripsit Marcus Tullius. *Jam verò venæ, & arteriæ micare non desinunt, quasi quodam igneo motu: animadversumque sæpe est cum cor animantis alicujus evulsum, ita mobiliter palpitare, ut imitaretur igneam celeritatem.*

XXIII. Quamvis, non tantum non negemus; ve-

verum etiam assentiamur omnino, ab hujus, & illius mutuo temperamento perfectas fieri operationes partium omnium, & cordis substantiæ reparationem fieri; cùm præsertim pateat quod si alicui animali secentur venæ, ita ut totus perdatur sanguis, inordinate exagitatur anteaquam pereat animal, convellitur, distenditur, concutiturque, eo quia inter utrunque spiritum destruitur æquilibrium functionibus vitæ simpliciter necessarium; concedendum tamen videtur spiritum primigenium residere in sanguine, & in corde perfici: ab ipsoque sanguine indesinenter per partes omnes manare, ac diffundi: quare ipsæ partes, simul cum altero, qui secundo elaboratur in cerebro, alantur, vegetentur, crescant, & vivant. Quod profecto ita esse, etiam cordis ipsius fabrica bellissime innuit. Exiles siquidem sunt nervi cordis, paucique, & ita flaccidi, ut quasi per se, tanto conatui, tantoque irrequieto pulsui impares esse videantur; quare vim suam incredibilem a solo nerveo latice minime ipsi concedi posse videatur: & præcipue si cor alicujus animalis avulsum adhuc visum est in ipso aeris defectu palpitare: nervisque cordis resectis per experimentum Vvillisii vita restitit ad plures dies in animali. Quod ostendit motum cordis a latice nerveo coadjuvari quidem, non verò ab ipso latice primum originari. Nihil apud nos ea obstante sententia præsistentem, jam demortuo animali, in avulso corde motum, pendere a partium ipsa conformatione, ac a contento in iis locis nerveo latice, qui solitam vitalis motus aliquandiu asservet actionem: & hunc spiritum a cerebello derivatum. Quando melius forsan credi potest, ab ipso spiritu primigenio cordi insito, talis visceris vigorem posse adhuc sustentari.

XXIV. Non latere debent Medicos, quæ fuerint circa generationem, & constructionem hominis exortæ opiniones: & maxime cum extiterint hæ per summos viros agitatæ. Quarum veritati, quum non aliter quàm conjectura, liceat appropinquare (tam abdita est rerum generatio in ipsa sui occurrente, frequentissimaque demonstratione) abditum per hominum ætates, durationemque sæculorum stabit hoc admirandum Naturæ arcanum: quum vetitum sit, quæ circa generationis initia scrutantur, humano ingenio discernere ullo modo. Quapropter silentio melius, quàm laude quacunque omni laude majorem, debemus illius auctorem, servatoremque collaudare: & ejus operis demirari potius, quàm scrutari magisterium. Nobis nihilominus nullam unquam, ut supra, & semper repetendum, nostris sententiis fidem quærentibus, attamen declarantibus qualis Natura humana in somno nobis esse videatur; placet primum proponere an verisimile alicui appareat, quod statim ac materia hominis in ovo a spiritu prolifico in motum agitur, sensimque ab eodem spiritu in partes omnes construendas distribuitur; sit ne cor primum, an verò partes, quæ sicuti in arborum, & fruticum herbarumque seminibus, simul producantur omnes. Utinam, ut in minutissimis aliquibus ovis herbarum, & fruticum, arborumque conspiciuntur germinationes, diffusionesque futuræ ramorum, palmitum, ac foliorum, sic in ovis gallinæ, quæ aliorum respectu (forsan hac factum providentia; scilicet ad vitam sanorum hominum traducendam incolumem, eorumque servandam ægrotantium) tam magna sunt; futuri animalis; sicuti, & aliorum seminum cernerentur rudimenta. Potuisset quidem efficere almus auctor, atque servator Natu-

ræ, ad controverſias philoſophorum omnino delendas; uti in tantulo ipſo grano, ſive ovo fici demonſtrantur expanſiones truncorum, & ramorum; ſic, & in ovo pulli futuri lineamenta proponere. At placuit ſapientiſſimo rerum omnium conditori, hanc quoque magnificentia ejus plenam facere operam; quam non omnem oculis corporis cernere, verum & mentis acie contemplari decuiſſet. Dari quidem videtur (ut illam omittamus ſententiam qua exiſtimatur partes in ovo hominis, velut in ſeminibus arborum, formari ſimul omnes) eſſe alicujus, licet brevem, ac celerem inter cæteras præeſiſtentiam. Etenim ſi fæces, quæ poſt fætum natum excernuntur, non ejus exordio produci poſſunt: nonne & aliqua pars eſſe debet cui principium indictum a Natura ſit; ubi aliæ poſtmodum in opportuna opera quodam tempore deficiunt, & ubi; ſi fæces una formarentur; eſſent, & hæ in formatione initium fætus. Quo circa non abs re opinandum videtur aſſignatam quamdam, ſtatutamque eſſe partem, quæ ſit in ſua formatione prior: dum illa exiſtit, quæ eſt in ſua actione poſterior.

XXV. Ab hoc itaque ſpiritu prolifico, qui vel nidulatur in ſanguine, vel in aliquo, qui ad eſſentiam ſanguinis accedit, ſicuti jam indicatum, veriſimile apparet primum formari cor, & deinde partes cæteræ. Si enim cor Anguillæ extractum, aliiſque proximis viſceribus exectum, & in machina Boyliana exhauſto aere poſitum ad multum tempus pulſare pergit; quænam eſſe poſſet motus qui fieret a cerebro derivatio? Dum ipſi motui cordis illius, influxu nervei laticis jam denegato, a ſpiritu cordis proprio, motus ille imo ſuſtentari debet, atque ſervari. Igitur melius exiſtimare videtur, qui in cordis

ſubſtantiam, & in arctiſſimam hujus machinæ conſtructionem, penitius inſidentem credit manere ſpiritum, ibique perfici, & in ſanguinem diffundi: & credit per creſcentem ætatis vigorem, copioſiorem ejuſdem fieri productionem perque continuam inde actionem, & paſſionem; enervatis partibus ipſum ſpiritum reficientibus, in ſua ſenſim vi deficere, & ſenſim animal ſenium, mortemque ſubire. Quæ diximus a ſpiritu cordis proprio fieri, confirmat motus cordis per ſomnum. Huic enim ſpiritui, quem credimus eſſe hominis Naturam, & in corde præcipue reſidentem, non ut latici nerveo, qui in cerebro conficitur quies ulla debebatur; ſed in actione ſemper manere, & ſibi ipſi, & in quo eſt neceſſe erat ſemper eſſe providentem. Quare ab opiatis medicaminibus non eadem, neque tam patens huic, quæ latici nerveo, infertur noxa, preſſuraque. Quin imo acceleratur motus cordis, illataque ab eiſdem opiatis injuria torquetur. Si itaque quoddam tempus eſt, in quo a ſuis operationibus ceſſat latex ille, qui conficitur in cerebro, feriatumque illi eſſe convenit: & nunquam e contrario, ſpiritui cordis ociari licet: quænam eſſe poteſt ratio, quare ſpiritum cordis minime Naturam ipſam eſſe dicamus: dum irrequieto motu ſuo dormienti animali providetur, ut actus omnes explicet corporis, & functiones efficiat?

XXVI. Nos quidem ii ſumus, qui in eam ſemper ſtamus opinionem a viro Cæleſtis Sapientiæ ornatiſſimo, ac Sanctiſſimo Mosè deductam; qui expoſita creatione Cæli, & Terræ ait quod Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas: unde argumentari, forſan recte, nobis viſum eſt, ſicuti & aliquibus ſacris Scriptoribus, Spiritum illum Dei fuiſſe creaturam: & argumentari inſuper, in illo Spiritu, qui ferebatur

tur super aquas, ipso suæ creationis actu, Motus inditam a supremo Creatore fuisse rationem. At proh Deus immortalis? In illa ratione motus, qui fuit vel esse potuit modus? Non alius, ut arbitramur, in universo modus ille fuit: nisi uti est motus sistoles, & diastoles in animali, dilatationis scilicet, & constrictionis: ita ut spiritus mundi una cum illa vi motus in ipso spiritu impressa, rerum sit omnium Natura, quæ id, in quo sit ipsa Natura, sive spiritus, vivere faciat quo ad vitæ capax: quo ad scilicet subsistere in sua essentia valeat, & in quo est retineri possit. Nihilque aliud arbitramur esse Materiam, quam magneticam in suo genere quamdam rem, quæ secundum suam essentiam a spiritu agatur in motum, & vitam; semper tamen in motum sistoles, & diastoles ipsi convenientem: ita ut spiritus dilatans sese, atque constringens, illa rerum dici debeat, & sit quæ ex se desinat, & quæ in se revertatur Natura. Et ut sermo hic quantum possibile nobis fiat magis, magisque urgeat; an alicui non improbabile videri potest (seclusa tamen, missaque mutua illa, tantaque contentione gravitatum, & ponderum, a qua non terræ, & maximorum cælestium corporum modo, verùm etiam multorum forsan premuntur ingenia) a solo impresso motu sistoles, & diastoles in tenuissimo spiritu creato rerum omnium actionem regi posse? Dum verisimile appareat, ac probabile, quod radii Solis per impulsum in corpore Solis insitum, & per insitum in ipsorum propria gravitate repulsum ad lucis centrum, spiritum quoque advehant, ac revehant, qui luci defluenti per ipsam spiritus propriam regionem, eique incorporatus, commixtusque spargatur deinde in rebus, & lucis refluxu, denuo se maximis illis misceat corporibus: & ita eo-

rum-

rumdem motum, virtutemque ſuſtineat? Quid ſit motus, niſi certe, tamen ut melius potuerunt, philoſophi pronunciarunt. Nobis quibus placuit minime in arcana Divinitatis inquirere, veruntamen in rerum, earumque cauſarum in qua verſamur ignorantia ad ſupremi conditoris ſapientiam confugere: & ſolum quæ illa forſan fuerit in creatione motus, noſtra ſemper infirma ratione, propemodum tantum innuere: & referre placuit ad motum ſiſtoles, & diaſtoles vim illam ſpiritui impreſſam; proponimus ingenuis viris conſiderare an motus, qui ab arte proficiſcitur, ſicuti ut in horologiis quibuſdam ſpectatur, ſit ne & ipſe, vel emuletur ſiſtolem, & diaſtolem, quia ſpecies quædam ſit motus.

XXVII. Præterea in ipſo maris æſtu ecquid aliud apparet quàm motus ſiſtoles, & diaſtoles, qui ut in corde fluxum ſanguinis efficit, refluxumque, ita viſibilem conſtrictionem, & dilatationem in illa aquarum congregatione declaret? Et præſertim ſi concedatur (quod profecto concedi poſſe nullum in philoſophia ſcelus eſſe putatur) a ſale qui aquis ineſt retineri ſubſtantiam illius jam dicti ſpiritus, qui connata ſui dilatatione, & conſtrictione fluxum, & refluxum efficiat? Et qui per hujuſmodi motum ſenis horis ſiſtoles, & diaſtoles, orbis terrarum convenientiæ, & proportioni reſpondeat. Quare ſapientiſſimus, imo ipſa ſapientia, Magiſter noſter ſalem eſſe dixit Apoſtolos ſuos ſpiritu ejus veritatis illuſtratos: ſalem quemdam proprium fruges, & quod eſt omne voluit obtinere. Sale omnia condiri voluit, ut rerum forma, eſſentiaque aſſervaretur: & carnibus uſque demortuis hominum effecit induſtria, ut ſale condirentur: ex quo de his ſapienter ſcripſit Cicero: *ſalem pro anima datum*. Verum enim vero de ſalis utilitate,

& ne-

& necessitate, quid attinet plura modo referre, dum res ipsa quæ diximus, & experientia confirmat. Etenim certum est majorem æstum illas sentire aquas, quæ magis salsæ sunt, quàm quæ minus. Forsan eo quia major spiritus quantitas in majore quantitate salis retineatur: unde ipsæ aquæ magis tumeant: & deinde proprio pondere jam dictæ legi spiritus obsecundent. Et certum quoque sit nova, & plena Luna plus, plusque turgescentes fieri maris aquas, majoreque urgeri æstus impulsu: forsan quod uberiori copia per supervenientem lucem spargatur & spiritus: summaque lucis ejusdem diffusione impellatur in aquis (quicquid hac in re minuti quidam dicant philosophi, negantes inesse lumine Lunæ efficacitatem ullam; experientia desumta ab instrumento signante calorem, & frigus, in quo nulla per lumen Lunæ exurgit alteratio. Quæ tamen alteratio neque eveniret in distantem locum per lumen alicujus phari, aut lampadis, qui magnum lateque patentem effunderet splendorem: quamvis accensum ellychnium a quo diffunditur lumen inflammet ac urat) quare tunc temporis ideo distendantur, & magis, magisque tumescant aquæ. Verum enim vero nobis non licet in calorem, neque in lumen Lunæ inquirere: cum talem provinciam ambulare sapientissimis tantum philosophis sit concessum, aliis verò vetitum: contentis addubitare: an velut in humano corpore sanguis spiritum asservans, ac tenens, per aliquod præcipuum viscus purgari dicitur, sic in talis orbis universi viscere spiritus ille de quo sumus alloquuti similiter perficiatur, & ibi in rerum omnium beneficium purgetur, perpoliaturque: unde per novum adveniens lumen turgeant aquæ, & rerum quoque germina in reparationem sui generis uberius assurgant. Tam

gran-

grande Naturæ, sive spiritus, in orbe creato mysterium a nobis in quadam dissertatione, suspensa tamen manu, jam tractatum, dabitur forte occasio fusius examinare. Interim, ut sparsa vela dissertationis modo colligamus, indicasse sufficiat Naturam hominis, seu spiritum illum primigenium in corde, & sanguine residentem, diversum prorsus ab eo esse qui elaboratur in cerebro; cùm huic illa concedatur, & necessaria sit quies, quam, nisi sui destructione, ei qui in corde, & sanguine residet nullo non tempore animalis vitæ, non potest, neque debet sibimet comparare.

XXVIII. Quid Natura hominis in somno cùm sit a nobis quamvis infirma ratione definitum; quædam restant afferenda ad Somni essentiam, & illam quæ fiat nervei laticis in ejus principio contractionem si naturalis, vel ejus corruptæ texturæ: Si morbosus sit Somnus; magis, magisque declarandam, confirmandamque. Hippocrates medicorum omnium sapientissimus monuit per austrinas temporum constitutiones dissolvi, laxarique corpora, pluresque fieri morbos capitis. Hanc dissolutionem non aliunde oriri meliores hujus loci interpetres arbitrati sunt, nisi quia venti australes plurimis conflantur exhalationibus sulphureis, quas iidem calidissima loca pertranseuntes Boreæ subiectis regionibus advehunt: quæ sulphureæ exhalationes, interdum nares ipsas nostras ferientes, dum per inspirationem hauriuntur, & in sanguinem transeunt, substantiæ præsertim nervei laticis, qui a sanguine derivat officiunt: vimque illam propriam, texturamque corrumpunt adeo, ut homines aliquando vel subitanea morte perdantur, vel gravissimis pessundentur morbis. Similem esse Opii in laticem nerveum efficaciam attestantur ejusdem

Opii

Opii, & papaveris operationes, & præcipue quæ in principiis morborum ſuccedunt. Etenim ægrotantes, fallacia medicaminis, blandoque mendacio illecti, dum Somno ſe refici poſſe confidunt, hac fruſtrati ſpe, immo debilitari corpore, capite evaneſcere, mente ſpecierum confuſione ſe perturbatos ſentiunt. Quæ omnia quum declarare quam innuimus ſententiam videantur, non eſt cur illam plurimis fulciamus verbis: dum maximis argumentis, ratione ſcilicet ac experientia, tueri conati ſimus.

XXIX. Quam propoſuimus ſententiam contractionis animalis ſpiritus, ſeu nervei laticis ad ſuum principium eſſe Somnum, exemplis modo convenit demonſtrare, ut inde rei veritas, quantum humanæ mentis imbecillitati conceſſum, magis, magiſque exuſcitetur. Et hic minime repetere placet quæ innuimus de pandiculationibus, & oſcitationibus, in quibus & extendi nervorum ſpiritum, & ad exteriora propelli quaſi videmus. Referre tamen convenit, quod ſi quem primo; vel quem jam longo Somno complexum libeat pungere, & excitare; in altero ſpiritus nervei ad exteriora difficilem revocationem, in altero verò facilem comperiemus. Quod utrumque ideo diverſo modo fieri exiſtimare debemus, quia qui primo Somno captus eſt minorem habet quantitatem refecti ſpiritus, qui ad exteriora poſſit revocari: cui verò longior jam Somnus proceſſerit, facilius excitatur: quia quæ jam deperdita erat ſpiritus nervei portio, reſtituta per Somnum, & revocata eſt. Quæ res ſatis ſuperque demonſtrat Somnum a Natura datum, non, uti quidam medicorum perperam exiſtimarunt, ad ciborum coctionem; verùm præcipue ad ſpiritus nervorum reparationem, inſtaurationemque: & hanc per illam forſan fieri quam poſuimus ſpiritus contractionem ad ſuum principium: quare

instrumenta quibus elaboratur, atque conficitur; magno Naturæ miraculo, per ipsum corporis reliqui languorem, & stuporem, in agendo melius vigeant, & melius ad propriam actionem, consuetudinemque revocentur. Pythagoreorum hominum scilicet magni consilii, mos fuit: ut ea quæ audivissent, aut legissent memoriæ penitius insiderent, vesperi commemorare. Quod cùm ab experientia vitæ magistra pluribus persuasum usquemodo arbitremur, non est cur addubitare possimus per hoc quoque exemplum, eatenus quas verborum, & rerum species ante Somnum spiritui immittimus, melius memoria percipi, & custodiri: quatenus scilicet spiritus, qui in cerebro præsertim continetur, asservaturque, illis imbutus speciebus, animi penetralia invadens, memoriæ conclavibus commendet, illasque inibi gaudeat asservari.

XXX. Manca tamen & infirma difficultas illa non est, quæ potest objici: an scilicet in hac spiritus contractione, quæ sit Somnus, servetur adhuc aliquis ipsius per nervos motus: quare per puncturam dormienti factam, vel concussionem debeat qui dormit expergisci, absque eo quod spiritus contractio ad cerebrum totalis, omnisque ponatur; cùm præsertim sint qui difficulter, & qui levissima excitentur occasione. Ad hanc diluendam maximi ponderis difficultatem plura sunt (in tanta obscuritate, & ignoratione causarum in qua versamur) nulla, quæ revera, & liquido referri possint. Non enim habemus rationem satis probabilem causæ motus laticis nervei, quæ fiat per circulationem: neque si possit motus hic ad sistolem attribui, ac diastolem, quæ a corde per arterias communicetur cerebro, sitque in hoc viscere plusquam alibi actuosior ob rectam directionem illarum arteriarum, quæ ibi, in directum, ferunt sanguinem. Neque scimus num per contiguitatem particularum laticis ejusdem,

sen-

ſenſationum pulſus, veluti a cordá extenſa à fine ad principium, temporis momento excipiantur.

XXXI. Unumquemque noſtrum innumeris intextum eſſe filis, filorumque exiliſſimorum coagmentatione conſtructas eſſe partes omnes: viciſſimque tali ordine, talique proportione conjunctas, ut incredibilis, mirabiliſque inter ſeſe exordiatur omnium conſenſus; Anatomes demonſtratione, & ipſa experientia clarum eſt, & indubitatum. Quare Cryſippus Zenonis ſucceſſor, humanum corpus innumerabilibus, exiliſſimiſque conſtructum ſtaminibus, & ſubteminibus, araneorum telæ comparavit: & dixit, quod ſicut araneus in medio telæ manens medianti-bus ſtaminibus, quibus telam texuit, ſentit quicquid attingit extrema, ita ſentire animam. His prætermiſſis, non ad ſtamina, & fila tantum, quibus vel maxime conſtructi ſumus, verùm, & ad laticem nervis incluſum perceptiones ſenſationum referentes, ipſum quoque per circulationem ferri, etſi canales qui muneri huic inſerviant minime conſpicui ſint, credibile aliis, & nobis viſum eſt: & quia morbus qui dicitur Vertigo, acceleratio circulationis ejuſdem laticis eſt: & quia qui Epilepſia dicitur, illius per impeditam circulationem propulſio eſt, & repulſio in cerebrum: & quia qui Apoplexia dicitur ejus prorſus impedita circulatio eſſe videtur.

XXXII. Jam dicta, & alia, quæ ne prolixa nimis ſit Diſſertatio, conſulto prætermittimus, etſi ſuadeant nervis incluſum laticem, indeſinenter per circulationem, & ipſum ferri; minus tamen aptè ad hanc quam tenemus quadrare viderentur ſententiam: niſi exiſtimare liberet, quod ſicuti plurimis evenit arboribus, qui per hyemem, ſopita actione proprii ſpiritus, & vita ſola quam habent ab humorum circulatione fruentes, nec germinare ipſi, neque

que frondeſcere valent: at vere novo dum novam ſentiunt lucis, ac ætherei ſpiritus acceſſionem, novos flores, novaque fundunt germina; ita in animalibus, in ſomno intermiſſionem circulationis arbitramur fieri nervei laticis: quare nec percipi ſenſationes, neque animæ functiones peragi libere poſſint: ita ut qua vivunt vita homines, & cætera animalia per ſomnum illius ſit ſimilis, qua per hyemem vivunt arbores; ſola ſcilicet humorum circulatione, eoque modo quo vivunt partes corporis nervei laticis influxu deſtitutæ per morbos. Et ſic noſtra jam expoſita licèt non omnino, videatur forſan approbanda ſententia: Somnum videlicet contractionem eſſe nervei laticis ad ſuum principium. Medicamenta opiata, non ſomnum, veruntamen inferre preſſuram. Naturamque hominis, illum ſcilicet ſpiritum primigenium, cui vis motus participata, in corde præſertim manere, nullamque ei ineſſe quietem, quoadusque ſubſiſtat in corpore: & ſit illa ipſa quæ per diaſtolem ſemper deſinat, & quæ per ſiſtolem ſemper in ſe revertatur Natura.

XXXIII. At de his ſi minus ſapienter ſit dictum, minime mirari debetis. Magnis ſiquidem ingeniis magna ſunt argumenta linquenda: nec licet humi repentibus altiora quærere: & maxime quum creatarum rerum veritas ſit abſcondita: opiniones controverſæ: cauſæ abditæ: mendaciis occupata omnia. Quapropter diſſertationis hujus inquirentis in Somnum, in medicamenta ſomnifera, & naturam hominis in Somno; hæc tantum ſtare debet ſapientum aſſenſio, atque approbatio; ſi contemplantes bonitatem ineffabilem Creatoris Orbis univerſi, & hominis, una voce, & ſemper inclament omnes. *Quam magnificata ſunt opera tua Domine! Omnia in Sapientia feciſti.*